БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА, ГЕОДЕЗИ, ЗУРАГ ЗҮЙН ГАЗАР

The Nature Conservancy
Protecting nature. Preserving life.™

UNDP
Empowered lives. Resilient nations.

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээ

Экологийн хувьд чухал ач холбогдолтой, хамгаалах шаардлагатай газар нутгийг тодорхойлох

БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ ШААРДЛАГА: Тусгай хамгаалалтад авах нь байгаль хамгааллын дэлхийн дайд хүлээн зөвшөөрөгдсөн үндсэн хэлбэр

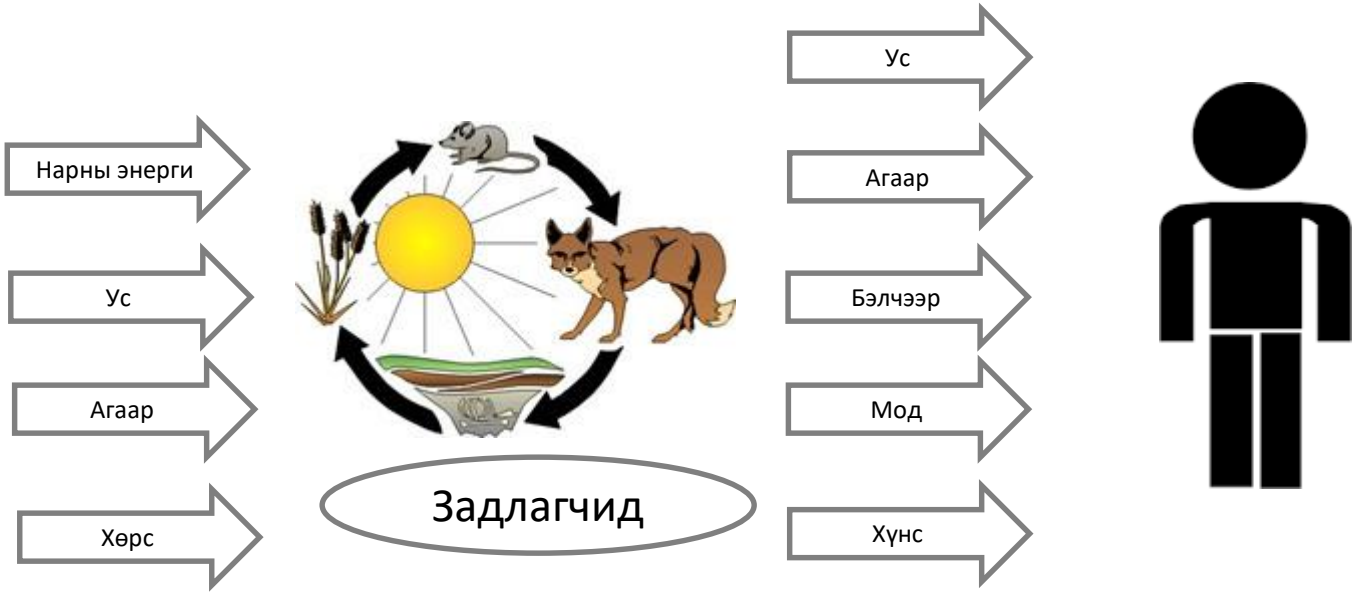

Монгол улсын төрийн бодлогын баримт бичгүүдэд нийт газар нутгийн 30%-г хамгаалах зорилт дэвшүүлсэн.

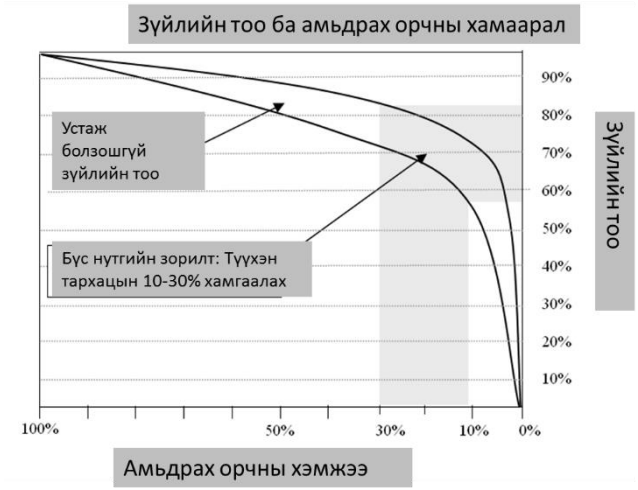

Добсоны онол

- “Төрөөс экологийн талаар баримтлах бодлого” /1998/,
- -“Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндэсний хөтөлбөр /1998/,
- “Монгол улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал” /2001/,
- “Монгол улсын Мянганы хөгжлийн зорилтууд” /2008/,
- “Монгол улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал” /2008/,
- “Ногоон хөгжлийн бодлого” /2014 /

Хөгжил ба байгаль хамгааллыг асуудлыг тэнцвэртэй төлөвлөх шаардлага:
Ландшафтын түвшинд төлөвлөх нь: Экологийн бүс нутгийн үнэлгээ

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ
ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖЛИЙН ЯАМАНД

Монгол Улсын Засгийн газрын 2013 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн хуралдааны 55 дугаар тэмдэглэлд:

"XXI.7. Монгол орны зүүн болон говийн бүсийн экологийн чухал ач холбогдол бүхий газрыг тодорхойлсон судалгааны ажлын үр дүнгийн талаар Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайд С.Оюун Засгийн газрын гишүүдэд танилцуулав. Үүнтэй холбогдуулан судалгааны ажлыг үргэлжлүүлэн баруун болон төвийн бүс нутгуудад зохион байгуулахыг Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайд С.Оюун, Барилга, хот байгуулалтын сайд Ц.Баярсайхан, Уул уурхайн сайд Д.Ганхуяг нарт даалгав." гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

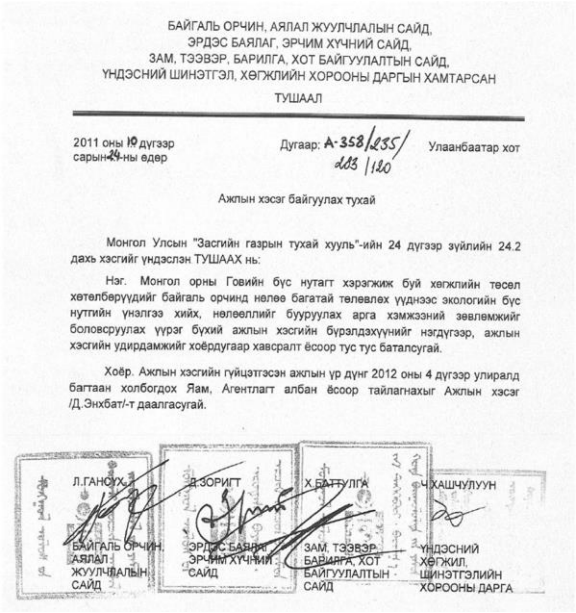

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН САЙД,
ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ САЙД,
ЗАМ, ТЭЭВЭР, БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН САЙД,
ҮНДЭСНИЙ ШИНЭТГЭЛ, ХӨГЖЛИЙН ХОРООНЫ ДАРГЫН ХАМТАРСАН

ТУШААЛ

2011 оны 10 дүгээр сарын 24-ны өдөр | Дугаар: А-358/235/203/120 | Улаанбаатар хот

Ажлын хэсэг байгуулах тухай

Монгол Улсын "Засгийн газрын тухай хууль"-ийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсгийг үндэслэн ТУШААХ нь:

Нэг. Монгол орны Говийн бүс нутагт хэрэгжиж буй хөгжлийн төсөл хөтөлбөрүүдийг байгаль орчинд нөлөө багатай төлөвлөх үүднээс экологийн бүс нутгийн үнэлгээ хийх, нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зөвлөмжийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг нэгдүгээр, ажлын хэсгийн удирдамжийг хоёрдугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

Хоёр. Ажлын хэсгийн гүйцэтгэсэн ажлын үр дүнг 2012 оны 4 дүгээр улиралд багтаан холбогдох Яам, Агентлагт албан ёсоор тайлагнахыг Ажлын хэсэг /Д.Энхбат/-т даалгасугай.

Л.ГАНСУХ	Д.ЗОРИГТ	Х.БАТТУЛГА	Ч.ХАШЧУЛУУН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН САЙД	ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ САЙД	ЗАМ, ТЭЭВЭР, БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН САЙД	ҮНДЭСНИЙ ХӨГЖИЛ, ШИНЭТГЭЛИЙН ХОРООНЫ ДАРГА

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээ гэж юу вэ? Ландшафтын түвшний төлөвлөлт

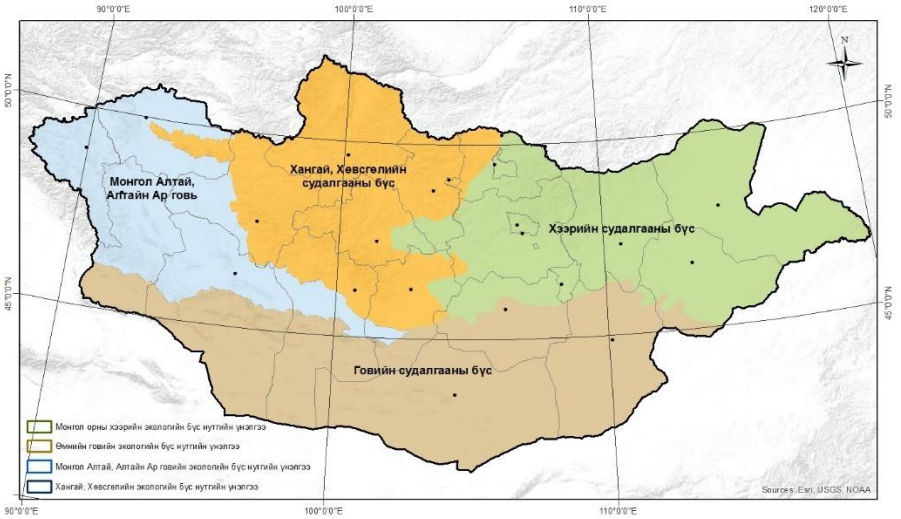

Тухайн бүс нутаг дахь биологийн олон янз байдал, газар ашиглалтын төрлүүдийг газрын зурагт буулган үнэлгээ өгч, хамгаалах шаардлагатай болон, зохистой ашиглах газар нутгийг сонгон тогтоох үйл ажиллагааг экологийн бүс нутгийн үнэлгээ гэнэ.

- Юуг?
- Хаана?
- Ямар хэмжээтэй?
- Хаана ямар газар нутгийг тусгай хамгаалалтад авах вэ?

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээ

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээний арга: ШУА Биологийн хүрээлэнгийн эрдмийн зөвлөлөөр батлагдсан

БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДАЛ

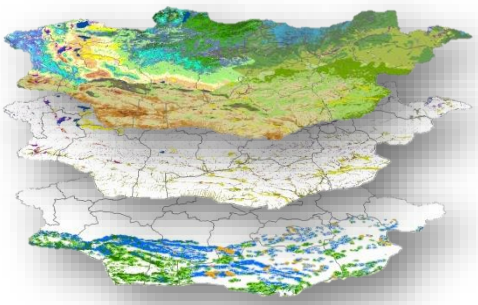

Ерөнхий шалгуур
Түгээмэл экосистемүүд

Нарийвчилсан шалгуур
Өвөрмөц экосистем
Ховордож буй зүйлүүд

Төлөөлүүлэн хамгаалах зорилт

30 %

Бусад хамгаалах газрууд

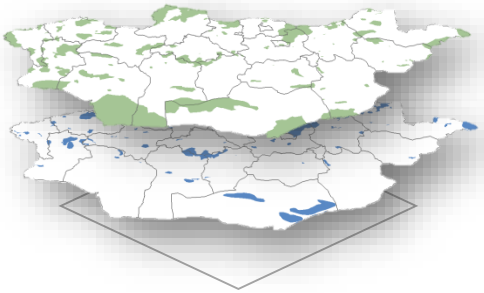

Улсын ТХГН-ууд

Шувуудад чухал газрууд

бусад чухал газрууд

ХАМГААЛАХ ГАЗРУУДЫГ СОНГОХ

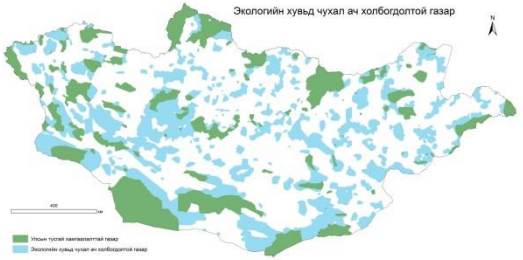

ОДООГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

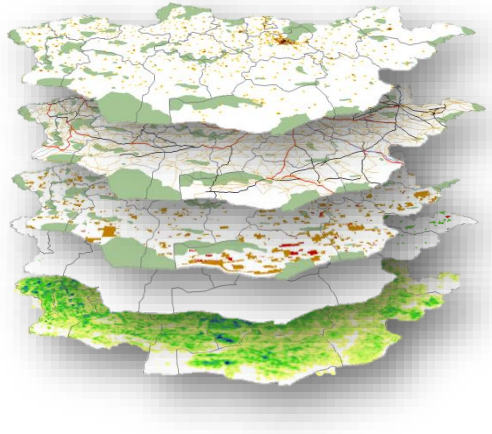

Газар ашиглалт

- Хот суурин
- Дэд бүтэц
- Уул уурхай
- Газар тариалан
- Бэлчээр

Ирээдүйн хөгжлийн нөлөөлөл

Экспертүүдтэй зөвлөж, хянан сайжруулах

Экологийн чухал ач холбогдолтой, хамгаалах шаардлагатай газар нутаг

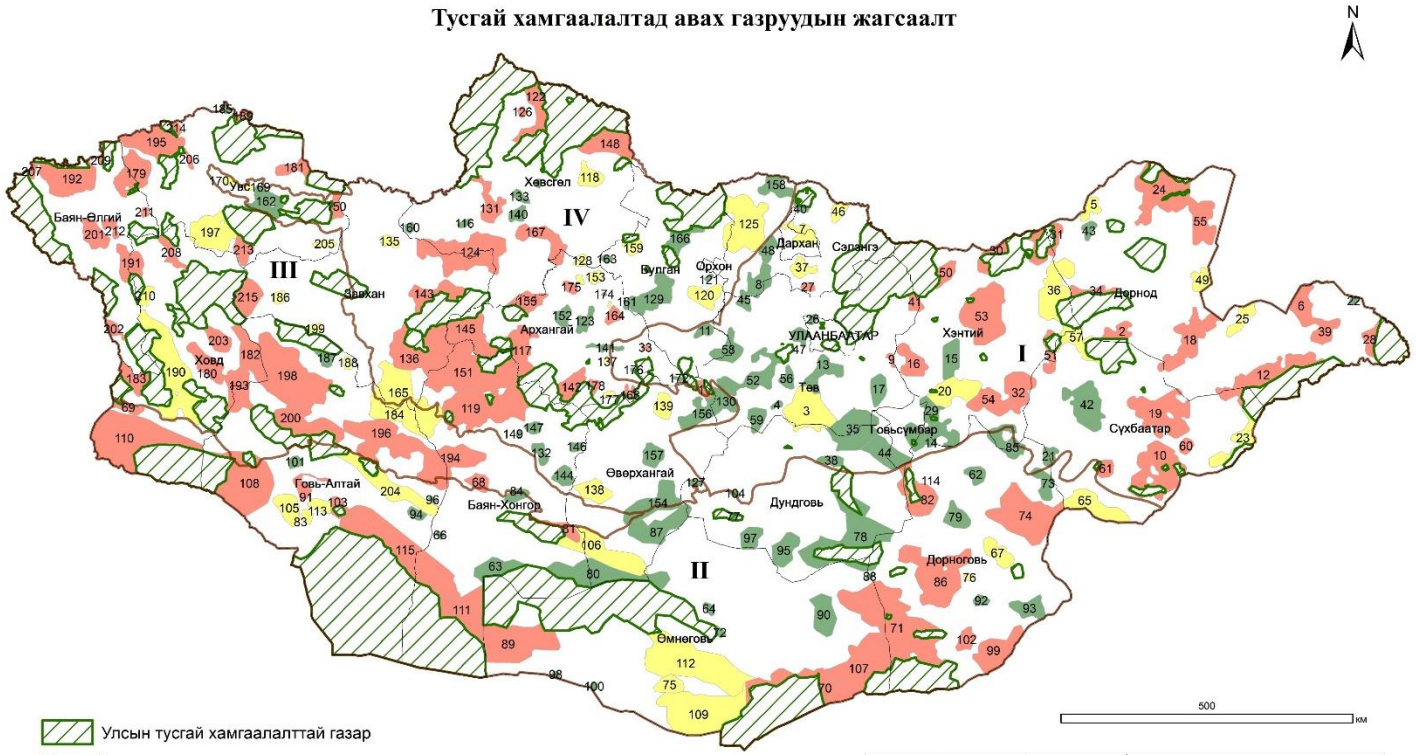

Судалгааны бүс

I - Хээрийн бүс:	108,206.2 км2
II - Говийн бүс:	150,869.8 км2
III - Монгол Алтай, Алтайн-Ар говь:	80,274.7 км2
IV - Хангай, Хөвсгөл:	94,803.2 км2

Үе шат	Он	Газрын тоо	Талбайн хэмжээ (км2)	Улсын газар нутагт эзлэх %
I шат	2016 он	31	110,044.12	7.0%
	2017-2020 он	59	137,480.16	8.8%
II шат	2021-2025	47	95,190.45	6.1%
III шат	2026-2030	78	89,523.56	5.7%
Нийт		**215**	**432,238.29**	**27.6%**

Экологийн бүс нутгийн үнэлгээг ашиглах нь

- Экологийн чухал ач холбогдолтой газруудыг улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авах,
- Ховор амьтны зүйлийг хамгаалах,
- Бэлчээрийн чухал ач холбогдолтой газруудыг хамгаалах,
- Уул уурхайн нөлөөг бууруулах, тэнцвэртэй төлөвлөх, дүйцүүлэн хамгаалах,
- Газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтөд тусгах, экологийн чадавхи, даацад нийцүүлэн төлөвлөх, ашиглах
- Гадаргын усны нөөцийг хамгаалах,
- Түүх соёлын дурсгалт газруудыг хамгаалах

Экологийн чухал ач холбогдолтой газруудыг улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авах,

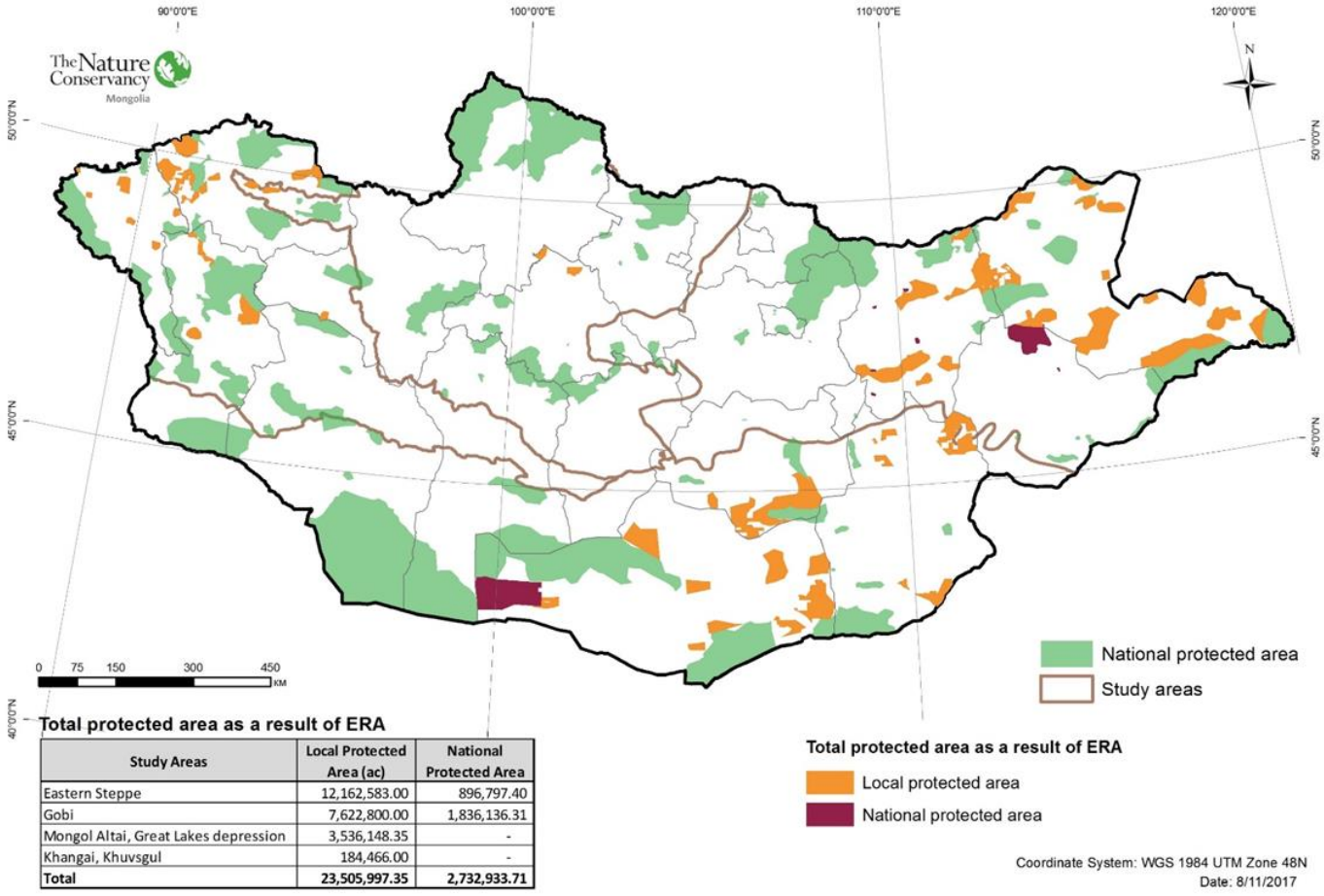

Total protected area as a result of ERA

Study Areas	Local Protected Area (ac)	National Protected Area
Eastern Steppe	12,162,583.00	896,797.40
Gobi	7,622,800.00	1,836,136.31
Mongol Altai, Great Lakes depression	3,536,148.35	-
Khangai, Khuvsgul	184,466.00	-
Total	**23,505,997.35**	**2,732,933.71**

Улс, аймгийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтөд тусгах, хамгаалалтад авах

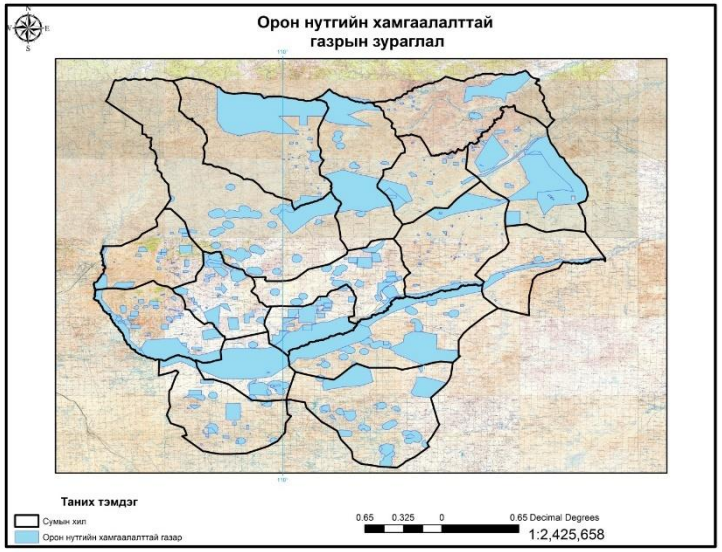

- Дорнод
- Хэнтий
- Сүхбаатар
- Өмнөговь
- Говьалтай
- Увс

Бэлчээрийн чухал ач холбогдолтой газруудыг хамгаалах,

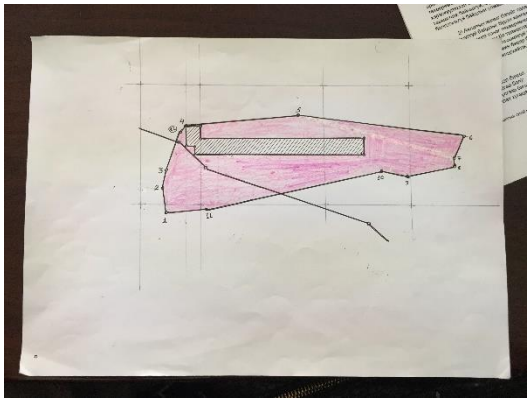

A map of mining cadastry department showing mining leases and proposed PA

This is a local man's hand drawn PA map based on our ERA results

Proposed PA map came out of the TNC Gobi ERA: 336 000 acres

Түүх соёлын дурсгалт газруудыг хамгаалах

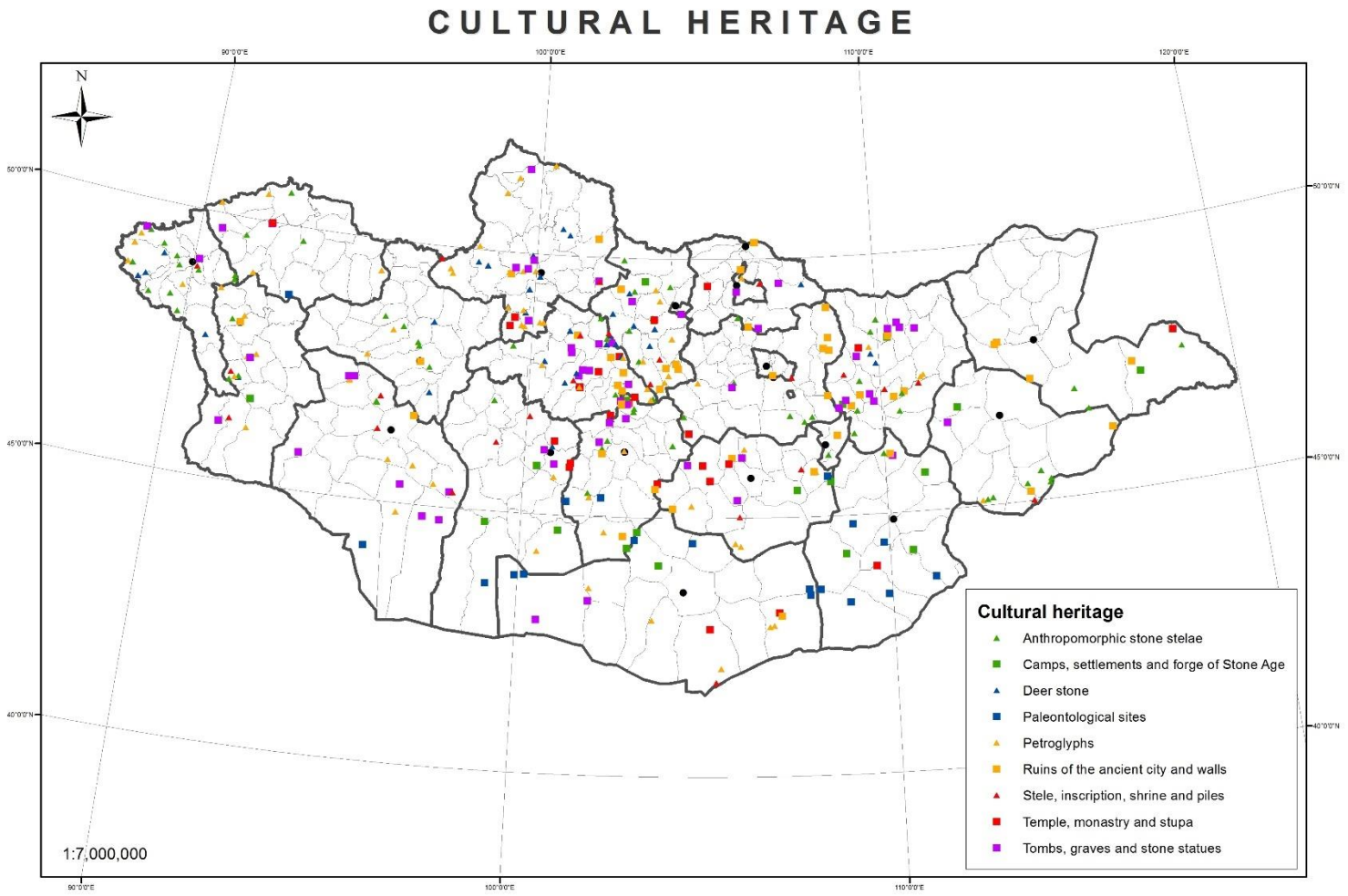

Гадаргын усны нөөцийг хамгаалах,

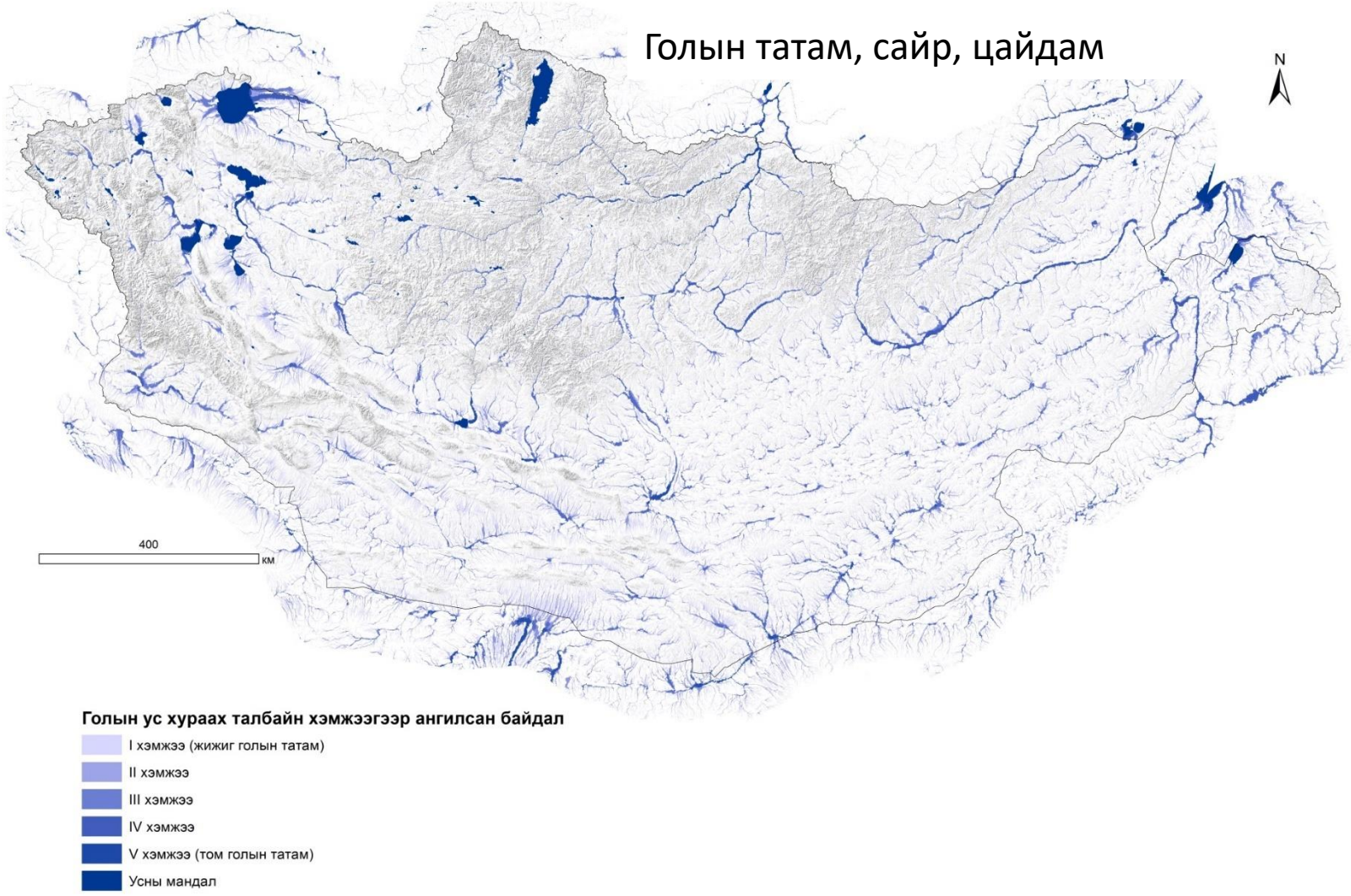

Хөгжлийг тэнцвэртэй төлөвлөх. Нөлөөллийг бүрэн бууруулах

Уул уурхайн хөгжлийн нөлөөллийг бууруулах уламжлалт аргын дутагдалтай талууд

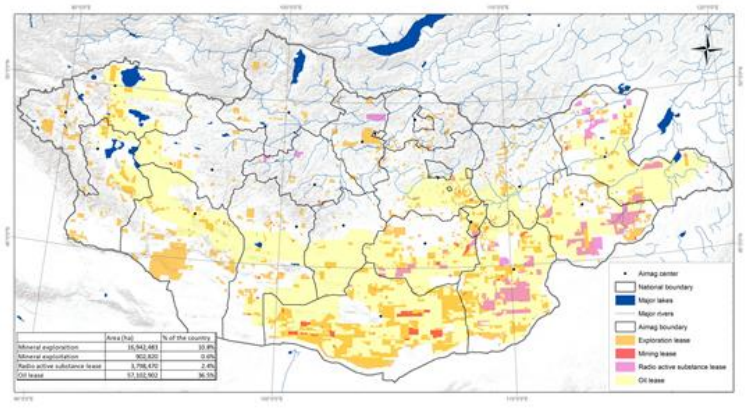

- Нөлөөллийг ландшафтын хэмжээнд авч үзэхгүй байх,
- Нөлөөллийг зөвхөн тухайн төслийн хэмжээнд авч үзэх,
- Биологийн олон янз байдал, түүний амьдрах орчинд үзүүлэх нөлөөллийг төдийлөн үр дүнтэй бууруулж байгаагүй эсвэл огт хэрэгжүүлдэггүй,
- Нөлөөллийг зохистой бууруулахгүйгээс үүдэн олон нийтийн эсэргүүцэлтэй тулгарах,
- Бизнессийн хэвийн үйл ажиллагаа тасалдах

Нөлөөллийг бүрэн бууруулах шатлалыг ашиглах нь:

Kiesecker, J.M, H. Copeland, A. Pocewicz, N. Nibbelink, B. McKenney J. Dahlke, M. Holloran and D. Stroud 2009 A Framework for Implementing Biodiversity Offsets: Selecting Sites and Determining Scale. *BioScience 59:77-84.*

Kiesecker, J.M., H. Copeland, A. Pocewicz, B. McKenney 2009. Development by Design: Blending Landscape Level Planning with the Mitigation Hierarchy. *Frontiers In Ecology and the Environment In Press*

Олон улсын туршлага

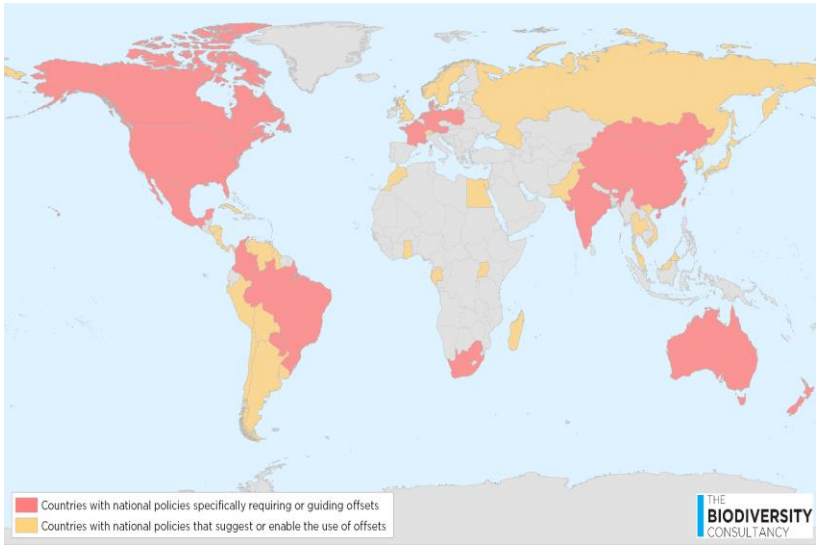

- Олон улсын хэмжээнд шилдэг практик гэж үзэн хэрэгжүүлж эхэлж байна (Экваторын зарчим, ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн стандарт 6,IFC PS 6,).
- Дүйцүүлэн хамгаалах 45 хөтөлбөр,
- 18 улсад заавал хэрэгжүүлэх хуультай, 29 улсад хэрэгжүүлэхийг дэмжсэн хууль тогтоомж байдаг
- Рио Тинто: БОЯБ-ын хувьд эерэг нөлөөтэй байх зорилт,

Уул уурхайн нөлөөг бууруулах, тэнцвэртэй төлөвлөх,

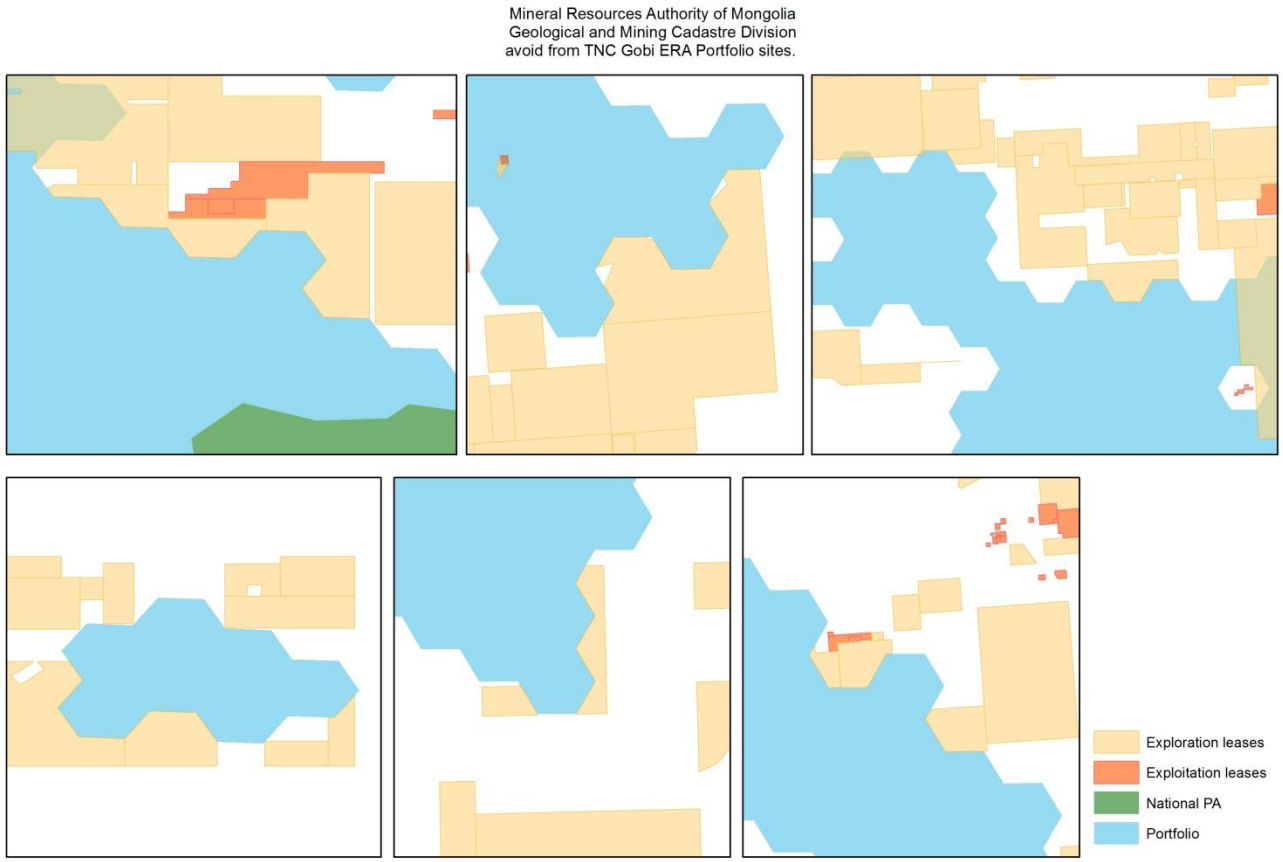

Дүйцүүлэн хамгаалал гэж юу вэ?

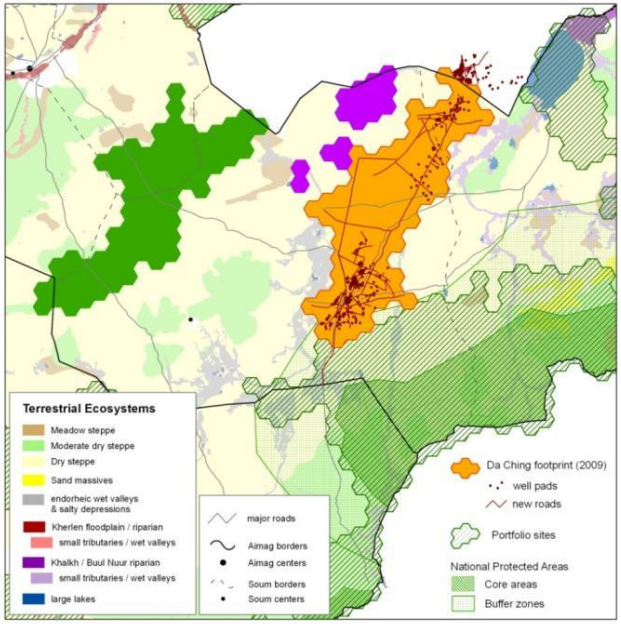

“биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэж төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг (БОНБҮ хууль 3,1,11).

Уул уурхайн болон хөгжлийн бусад төслийн нөлөөллийг нөлөөлөлд өртсөнтэй ижил төстэй экологийн нөхцөл бүхий газарт байгаль хамгаалах арга хэмжээ хэрэгжүүлэх замаар бууруулахыг дүйцүүлэн хамгаалал гэнэ.

Дүйцүүлэн хамгаалал гэж юу вэ?

Төсөл хэрэгжүүлэхээс өмнө:

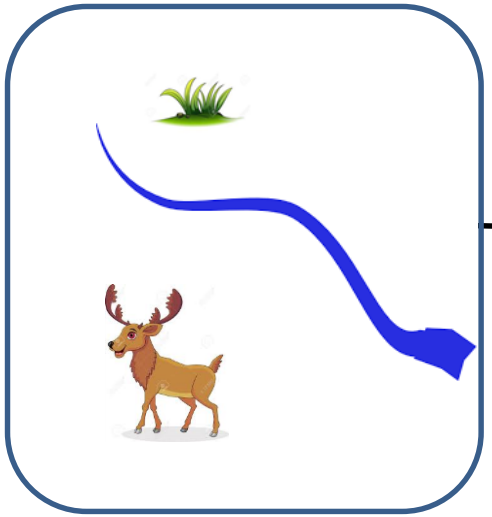

Төслийн нөлөөллийн талбай:

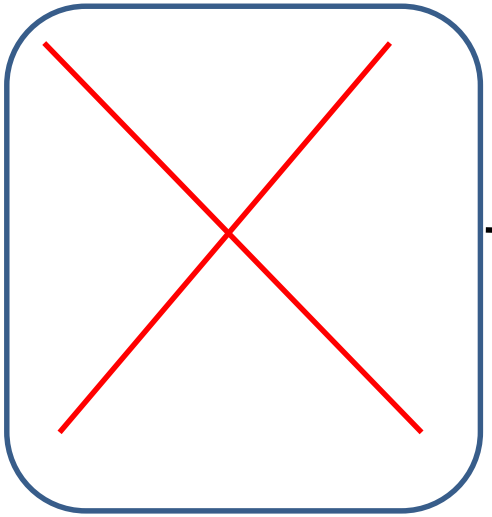

Дүйцүүлэн хамгаалал

Бодлого, эрх зүйн орчин

- Дугуй ширээний уулзалтын зөвлөмж: 2009 он,
- БОНБҮ-ний тухай хууль: *3,1,11; 8,4,6; 9,6*
- Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний журам: Бүлэг 4,2-зарчмыг тодорхойлсон
- БОНБҮ-ний аргачлал: 2014 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 дугаар тушаал. 3.3.6:

Дүйцүүлэн хамгааллыг хэрэгжүүлэх дараалал

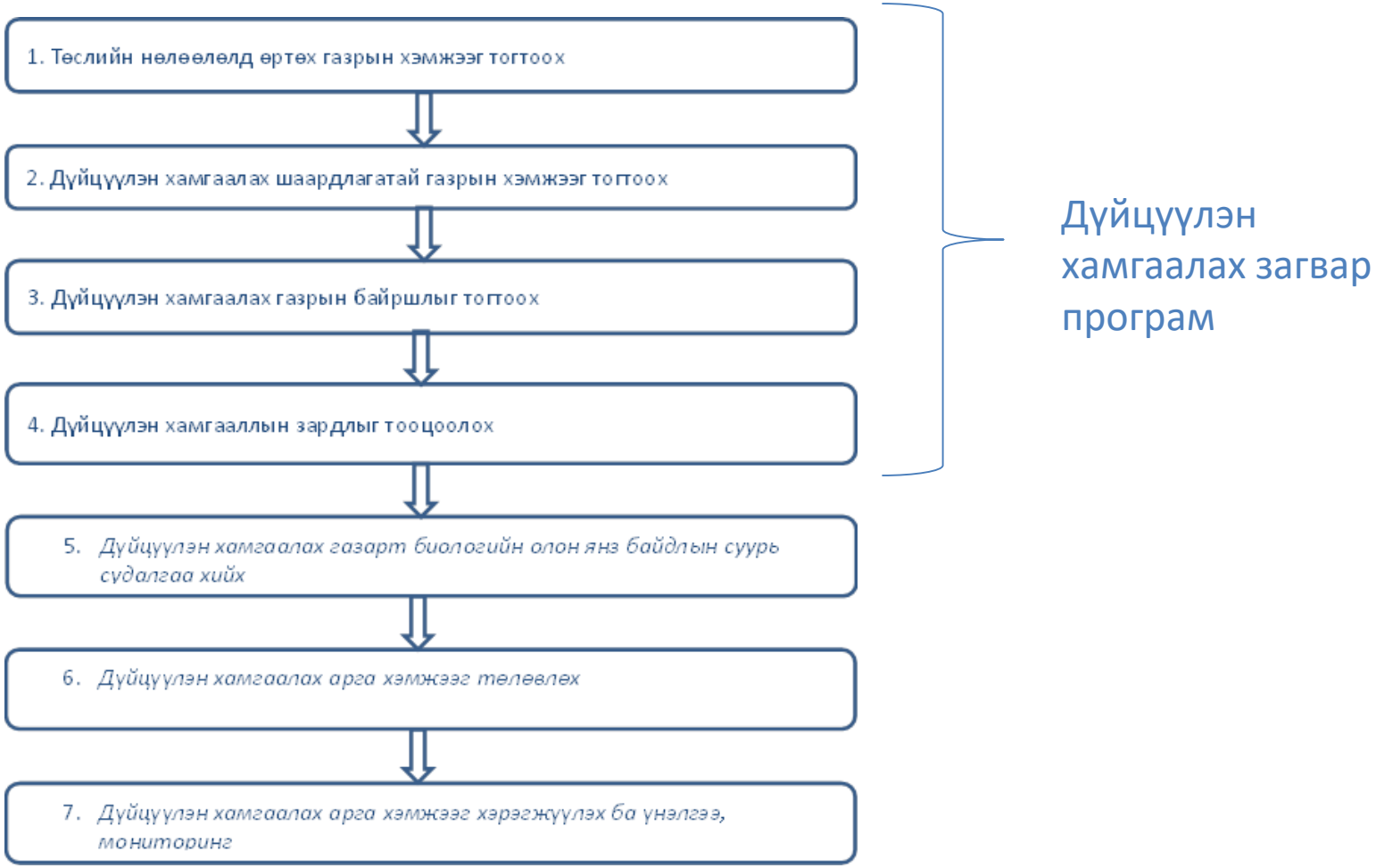

1. Нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг тогтоох

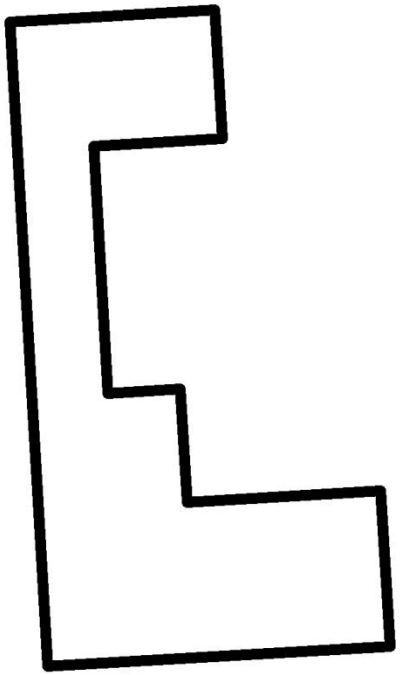

2. Дүйцүүлэн хамгаалах газрын хэмжээг тогтоох

$$Si = I1 + I2 * 0.66 + I3 * 0.33$$

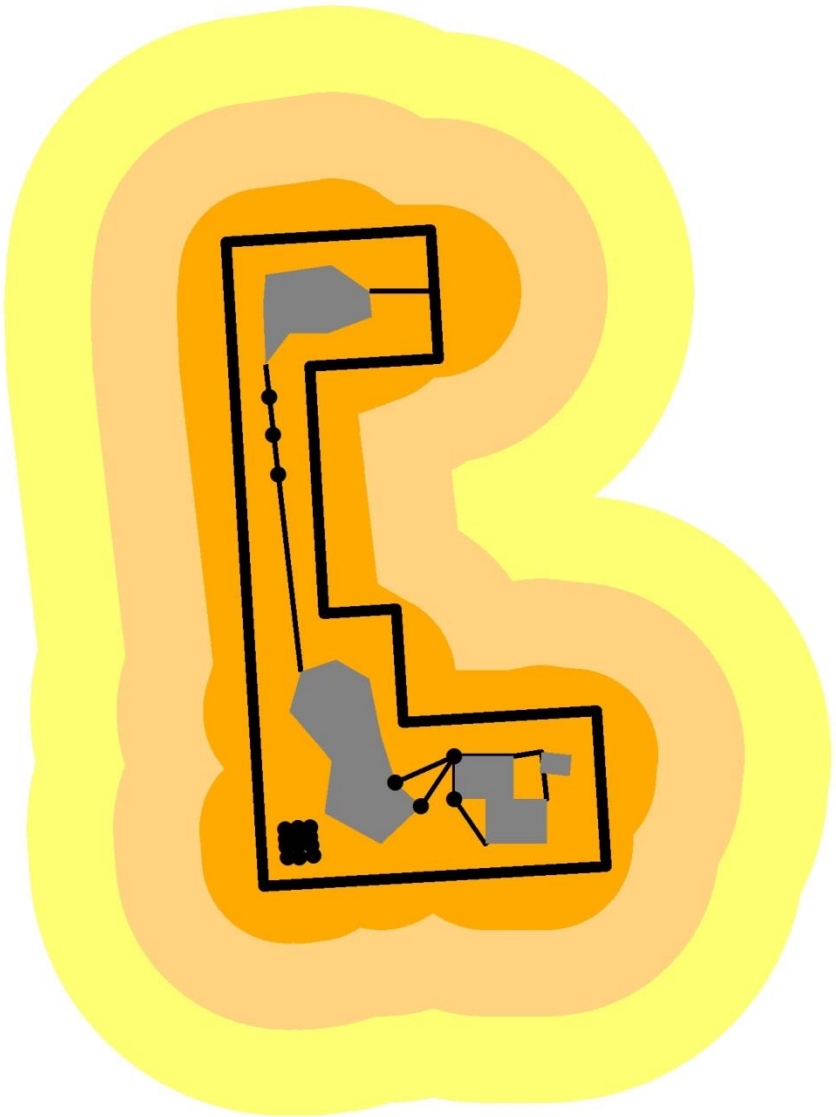

Их - Шууд (1.0)

Дунд – Шууд бус (0.66)

Бага – Шууд бус (0.33)

3. Дүйцүүлэн хамгаалах газрын байршил, хилийг тогтоох

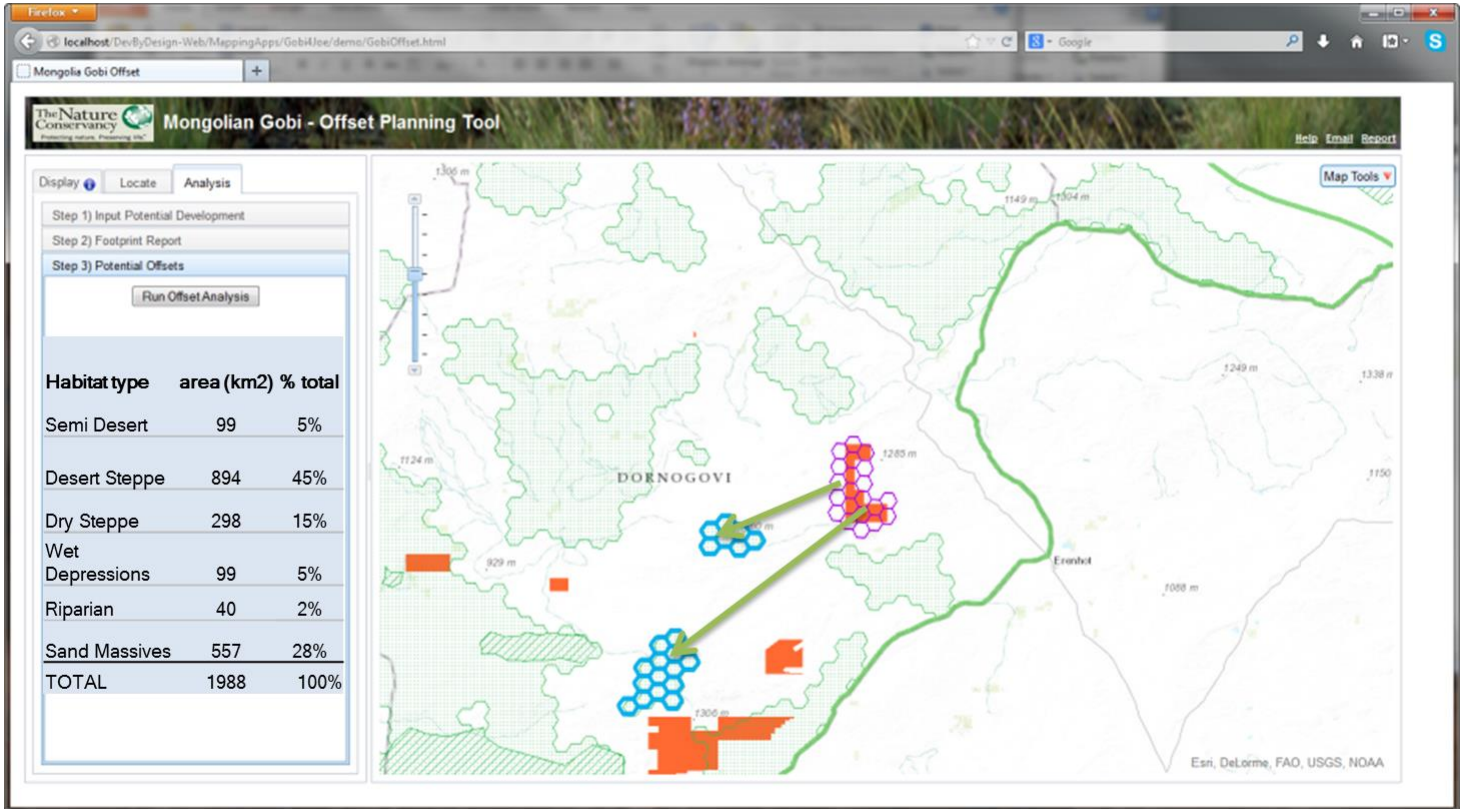

http://s3.amazonaws.com/DevByDesign-Web/MonOffsetDesign/index.html

4. Дүйцүүлэн хамгааллын зардал

- $Etotal = Er + Eb + Eo + Em$

$Eo = So * \{(C * R) * (1 + r)t\}$

Үүнд:

Eo–Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний нэг жилийн зардал

So-Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай, шууд болон шууд бус нөлөөлөлд өртсөн талбайн хэмжээ (га)

C–Дүйцүүлэн хамгаалах нэг га-д ногдох зардал, C*=(5т.н)6,*

R–Дүйцүүлэн хамгааллын харьцааны итгэлцүүрийн утга.R=10*,*

$(1 + r)t$–инфляц.

5. Дүйцүүлэн хамгаалах газар биологийн олон янз байдлын суурь судалгаа

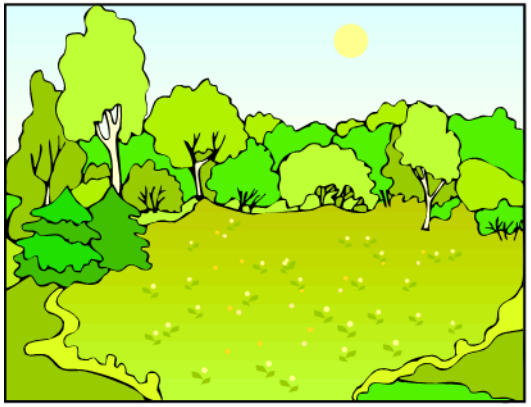

- Мэдээж хэрэг биологийн олон янз байдал нь нарийн зохион байгуулалттай тул тухайн газар нутгийн бүх биологийн олон янз байдлын талаар мэдээлэл цуглуулах судлах нь боломжгүй. Иймд тухайн амьдрах орчин, экосистемийг төлөөлөн илтгэж чадах эсвэл нэн ховор, ховор амьтан ургамлын зүйл, бүлгэмдэл тэдгээрийн оршин тогтноход чухал үүрэг экологийн хүчин зүйлүүд, шалгуурууд, тухайн биологийн олон янз байдалд учирч буй дарамт, аюул занал, тэдгээрийн шалтгаан зэрэг мэдээллүүдийг цуглуулна. (БОНБНҮ-ний аргачлалын 3.3.6.).
- Зөвлөмж: Байгаль хамгааллын практик БОЯБ: Гол чухал анхаарах /8-10/,
  - Экосистем,
  - -Бүлгэмдэл
  - Зүйл
- Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээг тодорхойлохдоо биологийн олон янз байдлын суурь нөхцөл байдлыг үнэлсний дараагаар дүйцүүлэн хамгаалах экосистемийн төрөл, амьтан, ургамлын зүйл тус бүрээр хамгаалах зорилтыг тодорхойлно. (БОНБНҮ-ний аргачлалын 3.3.6.).

6. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ гэж дүйцүүлэн хамгаалахаар тогтоогдсон газар нутагт сонгон авсан биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, сайжруулахад чиглэгдсэн хамгааллын менежментийн багц арга хэмжээ юм.

- Хамгаалах зүйл, популяцийн тоо хэмжээ, аль нэг экологийн чухал хүчин зүйлийг сайжруулах, нөхөн сэргээх

- Хамгаалах зүйлийн одоогийн амьдрах орчныг сайжруулах, нөхөн сэргээх,

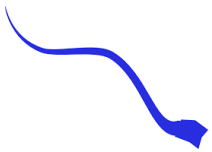

- Амьдрах орчны аль нэг бүрдэл хэсгийг сайжруулах бий болгох,

- Хамгаалах зүйл буюу түүний амьдрах орчинд учирч буй аюул заналыг бууруулах

7. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх: Үнэлгээ ба мониторинг

Хэрэгжилтийн:

- Арга хэмжээний хэрэгжилт,
- Өөрчлөлт оруулах шаардлага,

Биологийн:

- арга зүй,
- шалгуурууд,
- хугацаа,
- давтамж,
- тоон мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх арга зүй

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 -р тушаалын 2 дугаар хавсралт

Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгааллын арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал (сая.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал

Дүгнэлт/Зөвлөмж

- Эрх зүйн орчин бүрдсэн (сайжруулах нь зүйтэй)
- Үндэсний орон зайн мэдээлэл экологийн бүс нутгуудаар бүрдсэн,
- Дүйцүүлэн хамгааллын арга зүйн дагуун орон зайн дүн шинжилгээ хийх програм хангамж бүрдсэн
- Зарим газарт дүйцүүлэн хамгааллыг хэрэгжүүлж эхэлж байна.
- ОУСК-Оюутолгой төсөл
- НҮБ ХХ төсөл хэрэгжүүлж байна
- Хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх нь зүйтэй.